

JAARVERSLAG
KANSEN ZOEKEN
EN (UIT)VINDEN

2018

Voorwoord

“Mienskip, verandering en kansen”

Het jaar 2018 was het jaar van de Culturele Hoofdstad van Europa en de mienskip. De vereniging Noardlike Fryske Wâlden heeft daar met het project 'De Nije Miensker' een bijdrage aan geleverd. Met het prachtige Streekpad, de kunstwerken van WOODlandart, Boer en Breakfast en de start van de Landschapssymfonie hebben we het Nationaal Landschap en onze beheerwerkzaamheden op een andere manier zichtbaarder gemaakt voor een breder publiek. Met onze deelname aan de evenementen Brommels! en de Swaddekuier staan we samen met de organisatoren midden *yn 'e mienskip*.

De druk op verandering van de landbouw is groot. Naast producten als melk, vlees, eieren, aardappels, bieten, granen, groente en fruit worden er ook biodiversiteit, natuur en landschap en een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen van de boeren gevraagd. Met de toekenning van de Regio Deal van het Rijk kunnen we met het onderzoeksprogramma Fjildlab, samen met de Waadrâne, Ondernemersfederatie Noordoost Fryslân en hogeschool Van Hall Larenstein antwoord geven op de veranderingsvraag vanuit de mienskip.

In 2021 moet het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) in Europa haar vorm gekregen hebben. Wij hebben als Noardlike Fryske Wâlden samen met de collectieven Midden Groningen en Groningen West een aanvraag ingediend bij het ministerie van LNV om een antwoord te geven op de vraag hoe dat nieuwe GLB er uit moet komen te zien. Meer flexibiliteit, minder regels en groter effect op de natuur, landschap en biodiversiteit is ons doel.

Met het agrarisch en particulier natuurbeheer bieden wij als collectief de mienskip de kans voor verandering in balans met de leefomgeving. Daarbij willen we de kansen met elkaar zoeken en nieuwe oplossingen (uit)vinden.

Albert van der Ploeg

voorzitter

Vereniging Noardlike Fryske Wâlden

6

afdelingen

800

leden, boeren en particulieren

De vereniging Noardlike Fryske Wâlden (NFW) bestaat uit 6 afdelingen in het werkgebied Noordoost Fryslân en het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden. Het overgrote deel van de bijna 800 leden, boeren en particulieren werkt met agrarisch natuur- en landschapsbeheer aan het behoud van dit bijzondere landschap.

3000

hectare weidevogelbeheer

1600

hectare ganzenfoerageergebied

230

hectare beheer van houtwallen en elzensingels

74

hectare beheer waterkwaliteit

337

poelen en pingo's

Visie

Aandacht voor biodiversiteit en kringlooplandbouw is van groot belang voor het voortbestaan van de agrarische sector die zorgt voor voedselproductie, werkgelegenheid en de leefbaarheid in het gebied. Daarnaast maakt het behoud van de historische waarde en de natuur van het Nationaal Landschap het gebied aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers.

Missie

De vereniging Noardlike Fryske Wâlden streeft naar een gebiedsgerichte vitale landbouw, midden *yn 'e mienskip* die vervlochten is met het cultuurhistorische landschap met bijbehorende natuurwaarden.

De aanpak van de vereniging draagt eraan bij dat boeren in de regio Noordoost-Fryslân hun bedrijf kunnen blijven voorzetten en tegelijk het landschap onderhouden en een vergoeding voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer krijgen. Vanuit het bureau van de vereniging in Buitenpost worden leden professioneel ondersteund bij de administratie van het agrarisch natuurbeheer.

Daarnaast treedt de vereniging, vanuit het ledencollectief, met een gebiedsvisie op als gesprekspartner voor samenwerkingspartijen en beleidsmakers en ontwikkelt zij innovatieprojecten waarin zij praktisch en wetenschappelijk onderzoek uitvoert in samenwerking met gebiedspartners, onderwijs en overheden.

ANLb en ANNO

Om mee te kunnen werken aan integrale gebiedskansen en oplossingen, zowel in het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) als in de samenwerking binnen de streekagenda van Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) zijn er binnen NFW vier themagroepen actief:

- Natuur & landschap
- Weidevogels & ganzen
- Landbouw, milieu, water & economie
- Communicatie

De voorzitter van de vereniging is lid van de themagroep Grien en Blau ANNO.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

De belangrijkste taak van de vereniging is het uitvoeren van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). In totaal zetten 547 boeren en particulieren zich in voor de Noardlike Fryske Wâlden. Dit doen zij in de volgende drie leefgebieden:

Leefgebied Open Grasland: weidevogelbeheer

In het open grasland wordt aan ongeveer 3.000 hectare weidevogelbeheer gewerkt. Afgelopen seizoen zijn er in totaal 3.328 weidevogelnesten en broedparen geteld in de weidevogelmozaïeken van de Noardlike Fryske Wâlden.

774
grutto's

1.265
kieviten

564
scholeksters

725
tureluurs

Het gemiddelde BTS (Bruto Territoriaal Succes) van de grutto in 2018 is, op basis van de tweede ronde alarmtelling*, 61%. Dat is lager dan in 2017 toen het BTS van de grutto op 67% uit kwam.

**Bij alarmtelling wordt het aantal paren met jongen in de buurt geteld dat specifiek alarmgedrag vertoont.*

Het weidevogelseizoen is door het merendeel van de beheerregisseurs bestempeld als redelijk/matig. Kieviten kwamen laat aan de leg vanwege de koude periode in februari en maart. Door gunstige weeromstandigheden in mei kwamen de eerste twee sneden gras vrij vlot achter elkaar aan. De gedachte is dat dit leidde tot wat minder gunstige omstandigheden voor de weidevogels. Daar tegenover staat dat de warmte ook voor veel insecten zorgde die dienden als voedsel voor de jongen die daardoor redelijk vlot vliegvlug werden.

Predatiedruk blijft een invloedrijke factor in het weidevogelbeheer. In 2018 is de lichtbak (voor vos) ingezet voor predatiebeheer. De ontheffing voor de kraaienvangkooi is ingetrokken waardoor deze in 2018 niet meer gebruikt kon worden. De lichtbak is intensief gebruikt. Naast gebruik van de lichtbak door jagers worden door de beheerregisseurs infraroodcamera's gebruikt om predatoren waar te nemen.

In 2018 is de maximale aanvraag voor het weidevogelbeheer uitgevoerd, wat neerkomt op ruim 3.000 hectare beheer. Gedurende het seizoen is er ruim 270 hectare last minute beheer uitgevoerd. Onder last minute beheer wordt verstaan het verlengen van de rustperiode op grasland en kruidenrijk grasland.

Droge Dooradering: landschapsbeheer

In 2018 is er ruim 230 hectare beheer van elzensingels, houtsingels en houtwallen gerealiseerd (maximale aanvraag) en 337 poelen en pingo's. Naar aanleiding van de schouw is meer dan 97% van de geschouwde beheereenheden goedgekeurd.

Leefgebied Natte Dooradering: beheer waterkwaliteit

Waterkwaliteit is belangrijk als het gaat om het behouden- en/of versterken van het leefgebied van doelsoorten zoals de grote modderkruiper (vis) en de groene glazenmaker (libelle). In 2017 is het leefgebied natte dooradering op basis van ecologisch onderzoek uitgebreid omdat er doelsoorten buiten het toenmalige leefgebied werden aangetroffen. Met de uitbreiding van het leefgebied zijn er in 2018 op de nieuwe locaties ook beheerpakketten aangevraagd.

In 2018 is er ruim 74 hectare gerealiseerd in het leefgebied Natte Dooradering, dit is een forse stijging vergeleken met 2017 waarin nog ca. 22 hectare werd gerealiseerd. Het toepassen van de beheerpakketten 'duurzaam slootschonen' in combinatie met kruidenrijke randen hebben ook een positieve bijdrage geleverd. Met het 'duurzaam slootschonen' worden sloten, daar waar het kan, voor een deel niet gehekkeld of gebaggerd.

De kruidenrijke randen leveren ook een aanzienlijke bijdrage aan de flora en fauna in- en rondom de sloot. Deze maatregelen zorgen ervoor dat de betreffende watergangen goed worden beheerd, wat goed is voor de biodiversiteit in- en rondom de watergang en waterkwaliteit aangezien door de randen er minder maaresten en/of meststoffen in het water terechtkomen.

Uitbreiding ANLb Open Akker en categorie Water

In 2018 is gewerkt aan een uitbreiding van het ANLb-beheer per 2019. De provincie heeft budget opengesteld voor het leefgebied Open Akker en de categorie Water. De categorie Water wordt medegefinancierd door Wetterskip Fryslân. In 2018 heeft NFW voor beide gebieden een uitbreiding op de bestaande gebiedsaanvraag geschreven. In 2019 gaat NFW zich volop inzetten om ook deze nieuwe gebieden in het ANLb tot succesvolle beheergebieden te maken.

Ganzenbeheer

In 2017 zijn er percelen ingetekend voor een driejarige periode van beheer van ganzenfoeragegebieden. Binnen NFW is er ruim 1.600 hectare foeragegebied ingetekend. Ten opzichte van de voorgaande periode is er, in opdracht van de provincie Fryslân, een behoorlijk areaal ganzenfoeragegebied afgevallen. Dit is Friesland-breed het geval geweest. De beheerders die per 2017 opgenomen zijn in het ganzenfoeragegebied dragen er zorg voor dat de ganzen in deze gebieden niet verstoord worden. Het huidige beleid is onlangs verlengd tot 2023.

Innovatie & projecten

De basistaak van de vereniging is het collectief uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Voor de ontwikkeling en het behoud van de landbouw is het van groot belang dat er ook wordt ingespeeld op de laatste ontwikkelingen van de kringlooplandbouw, circulaire economie en de energietransitie. Hiervoor ontwikkelt NFW verschillende innovatieprojecten binnen het Fjildlab, initieert ze projecten of neemt zij deel aan diverse projecten van partners.

Fjildlab Noordoost-Fryslân

In het Fjildlab worden vanuit de verschillende kenniskringen: Bodem, Duurzame energie en klimaat, Mest, Natuur, landschap en biodiversiteit, Voeding, Voer, Water, Zoet en zout projecten geïnitieerd en uitgevoerd die bijdragen aan een circulaire economie en de verduurzaming van de landbouwsector. Binnen het Fjildlab wordt samen met hogeschool Van Hall Larenstein, agrarisch collectief Waadrâne en ondernemers uit Noordoost-Fryslân (ONOF) samengewerkt. Eind 2018 is de Regio Deal Noordoost-Friesland vanuit het Rijk toegekend en dat betekent dat het Fjildlab verder tot uitvoering kan worden gebracht.

In 2018 zijn er ook op provinciaal niveau een landbouwdeal afgesloten. Vanuit de landbouwdeal zijn middelen toegewezen die ingezet kunnen worden voor communicatie over het Fjildlab en het ontwikkelen van projecten. In het voorjaar van 2019 worden er opnieuw kenniskringbijeenkomsten georganiseerd. De uitkomsten van de eerder gehouden bijeenkomsten worden hierin meegenomen. Op basis hiervan werken de organisaties uit de kenniskringen toe naar projectvoorstellen.

Energietransitie

In 2018 zijn, na de inventarisatie onder haar leden, inmiddels meer dan 20 SDE+ subsidies toegekend voor het plaatsen van zonnepanelen op boerendaken. Uit de inventarisatie bleek dat er veel animo was voor het opwekken van duurzame energie. De ruimte op het elektriciteitsnet blijkt in sommige gebieden echter zeer beperkt te zijn. Er is daarom gekozen om eerst in Tytsjerksteradiel en het westen van Dantumadiel aan de slag te gaan omdat de ruimte daar nog voldoende is. NFW gaat in 2019 aan de slag om van subsidietoekenning naar realisatie te werken en doet dit in samenwerking met netbeheerder Alliander, provincie Fryslân, ministerie van Economische Zaken en de betrokken boeren. Daarnaast zijn er ook ontwikkelingen gaande om in minder geschikte gebieden aan de slag te gaan met pilots.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid: GLB-pilot Hoe? Zo!

In 2018 heeft NFW een projectplan ingediend voor een pilot in het kader van het toekomstige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie. De pilot met de naam "Hoe? Zo!" zal vanaf 2019 worden uitgevoerd door de collectieven Noardlike Fryske Wâlden, Groningen West en Midden Groningen en richt zich vooral op HOE een nieuw doelgericht en efficiënt systeem er uit kan zien. Onderzocht wordt hoe de ontwikkeling en uitvoering van kwalitatief goede gebiedsplannen het best georganiseerd kan worden. In de praktijk wordt getest welke maatregelen boeren kunnen nemen voor doelen op het gebied van milieu, klimaat en biodiversiteit. In 2019 worden de gebieds- en bedrijfsplannen uitgewerkt. Vervolgens worden in 2020 de maatregelen uit de bedrijfsplannen in de praktijk getest.

Valuta voor Veen

Voor het project Valuta voor Veen, dat NFW in samenwerking met Projecten LTO Noord, collectief It Lege Midden en de Friese Milieu Federatie uitvoert, is gezocht naar potentiële locaties waarbij het waterpeil voor meerdere jaren omhoog kan worden gezet. Het doel van deze peilverhoging is het tegengaan van oxidatie uit veen en dat de gerealiseerde CO₂ besparing wordt vergoed vanuit de koolstofmarkt. Met een rekenmodel wordt de inkomstenderving bij een bepaalde peilverhoging ingeschat, waarna er een prijs wordt afgesproken met aanbieder en afnemer die in de pilot voor ca. 10 jaar wordt vastgesteld. Er zijn, zowel in het werkgebied van NFW als in buurtcollectief It Lege Midden, meerdere interessante locaties waar het project kan worden uitgerold. Ook zijn er bedrijven die interesse hebben om CO₂ credits af te nemen. De gesprekken met zowel leveranciers als afnemers van CO₂ credits krijgen in 2019 een vervolg zodat er in 2019 een concrete locatie in kan worden gericht.

Bokashi

Bij Bokashi wordt er biomassa luchtdicht afgedekt (ingekuild) waarna micro-organismen het materiaal fermenteren. Deze omzetting duurt acht tot tien weken waarbij de temperatuur onder de 40 graden Celsius blijft. Er is een pilot opgezet om ervaring op te doen met Bokashi en metingen te verrichten op verschillende proefpercelen. De Bokashi-pilot loopt inmiddels een jaar en de tussentijdse resultaten geven aardige inzichten over hoe de proef de komende jaren een vervolg kan krijgen. Het doel van de proef is onder meer het lokaal verwerken van laagwaardige biomassa en het aantonen van organische stofopbouw in de bodem. Het laatste is een proces wat niet in één jaar gerealiseerd kan worden, vandaar dat het een meerjarige proef is waarin jaarlijks bodemmonsters worden genomen. Het komende jaar willen wij meer publiciteit rondom dit thema organiseren, dit doen wij in samenwerking met Mulder Agro, Van Hall Larenstein en de Kenniswerkplaats. Het project wordt gefinancierd vanuit het ondernemersfonds Dantumadiel en het Kenniscentrum Natuur en Leefomgeving (KCNL).

Praktijkproef Opwaardering Mest

In 2018 heeft Mulder Agro in samenwerking met NFW een student van Van Hall Larenstein aangetrokken om een proef te doen met toevoegmiddelen in de mest. Ook Rinagro is betrokken in het project dat grotendeels bekostigd werd door de afdelingen Vereniging Agrarisch Landschapsbeheer Dantumadiel (VALD) en Wâld en Finnen. Met de praktijkproef zijn bij ca. 20 verschillende melkveebedrijven mestmonsters genomen om het effect van toevoegmiddelen in de mest te meten. De toevoegmiddelen werden door de deelnemers zelf bekostigd. Met de toevoegmiddelen zou de ammoniakuitstoot teruggedrongen kunnen worden en zouden er nutriënten behouden kunnen blijven in de mest. Daarnaast gaat het ook om de ervaringen die de boeren opdoen in de proef, bijvoorbeeld met de mixbaarheid en stank van de mest. Bij positieve resultaten kan er een vervolg onder het Fjildlab worden opgestart.

Better Wetter

In het project Better Wetter wordt in samenwerking met Altenburg & Wymenga, Wetterskip Fryslân, Kenniswerkplaats, gemeente Dantumadiel (vertegenwoordigd in ANNO) en verschillende andere partijen gewerkt aan het verwaarden van alternatieve teelt op landbouwgrond in veenweidegebieden. Een van de teelten waar naar wordt gekeken is lisdodde. Van deze biomassa kunnen meubels, plaat- en isolatiematerialen worden gefabriceerd. Er wordt onderzocht of en hoe de teelt kan worden opgeschaald.

Energie uit Hout

Het project Energie uit Hout werd medegefinancierd door de gemeenten Kollumerland, Achtkarspelen, Smallingerland, Dantumadiel en Tytsjerksteradiel en door Wetterskip Fryslân. Deze financiering is in 2017 voor het laatst gedaan. In 2018 moest het project zonder projectfinanciering worden voortgezet. Bij de beheerders, waarmee nog een contractafsprake was, is in het kapseizoen aan het einde van 2018 beheer uitgevoerd. De bestaande contracten worden nog volgens afspraak uitgevoerd, daarna wordt het project Energie uit Hout voorlopig stopgezet.

Natuurinclusieve Landbouw

Agrariërs maken kosten voor het in stand houden van landschap en natuur terwijl zij hiervoor in veel gevallen niet worden betaald. Om natuurinclusieve landbouw te versterken, zijn in een enquête nieuwe verdienmodellen voorgelegd. Hieruit blijkt dat de boeren een aantal van deze modellen kansrijk vinden. Het blijkt dat er veel steun is voor een regiofonds ter bevordering van natuur, landschap en milieu in de regio. De boeren geven verder aan dat ze graag experimenteerterruimte willen krijgen voor een andere omgang met mestregels. Enerzijds kan dit opbrengsten verhogen en anderzijds worden onnodige kosten en ongewenste belemmeringen voor natuurinclusieve landbouw weggenomen. Versoepeling van mestregels is volgens een ruime meerderheid mogelijk zonder negatieve effecten op natuur, landschap of milieu. Denk bijvoorbeeld aan het verminderen van het kunstmestgebruik en het beter benutten van mest afkomstig van het eigen bedrijf.

Een derde verdienmodel is het uitvoeren van beheertaken voor overheden en natuurorganisaties. Hierbij kan worden gedacht aan onderhoud van zandwegen, het maaien van bermen en onderhoud van sloten, maar ook het gebruik van biomassa als berm-, natuur- en rietmaaisel. Vooral overheden gaven in de enquête aan hier mogelijkheden in te zien.

Koeien en Kruiden

In samenwerking met onderwijsinstelling Van Hall Larenstein is in 2018 opnieuw gewerkt aan het project Koeien en Kruiden. Binnen dit project wordt onderzoek gedaan naar de effecten van kruidenrijk grasland op koegezondheid, economie, ecologie en bodem. Daarnaast zijn de ervaringen van de bij het project betrokken boeren een wezenlijk onderdeel van het onderzoek.

Naast de best practice bedrijven, waar onderzoek gedaan wordt naar de effecten van kruidenrijk grasland, wordt er ook onderzoek gedaan naar inzaaien van kruidenrijk grasland en het beheer en behoud ervan. De verschillende onderzoeken worden verspreid in de tijd tussen 2017 en 2020 uitgevoerd. In 2018 is binnen NFW bij één deelnemer aan het project een veldwerkplaats georganiseerd waar ook de eerste resultaten van het project (invloed kruidenrijk op aanwezige insecten) werden gepresenteerd.

Landschapsherstel gebiedsontwikkeling de Centrale As

In het landschapsherstelproject van de Centrale As heeft de provincie Fryslân de handen ineengeslagen met NFW en Ingenieursbureau Antea Group om te werken aan een toekomstgerichte ontwikkeling van het landschap rondom de Centrale As. Samen met landschapseigenaren en -gebruikers wordt gekeken naar de mogelijkheden van het herstellen van landschapselementen. In november 2018 hebben eerste informatieavonden plaatsgevonden en hebben de eerste geïnteresseerde deelnemers zich gemeld. Begin 2019 wordt gestart met de inventarisatie en wordt een eerste deel van de werkzaamheden uitgevoerd.

Landschapsherstel LBF

Vanaf 14 maart 2018 werken Landschapsbeheer Friesland (LBF) en de agrarische collectieven ELAN, Noardlike Fryske Wâlden, Waddenvogels en It Lege Midden samen om de landschapselementen in het leefgebied Droge Dooradering te herstellen. Binnen dit landschapsherstelproject worden individuele landschapselementen hersteld. Bij houtwallen en elzensingels betekent dit dat er geplant wordt en dat er rasters worden vervangen. Het houdt ook in dat er bomen gaan worden gezaagd. De stobben van de gezaagde bomen lopen weer uit, zodat er meerdere stammen ontstaan zoals dat al eeuwen gebruikelijk is in het Friese agrarische cultuurlandschap. Daarnaast worden ongewenste soorten als de Amerikaanse vogelkers tegengegaan. De lege plekken die ontstaan worden ingeplant met inheemse soorten als els, eik lijsterbes, meidoorn en hondsroos, afhankelijk van de locatie. De eerste werkzaamheden voor het herstelproject binnen NFW zijn eind 2018 gestart.

Biodiversiteitsmonitor

Om te komen tot een landbouw die in balans is met de leefomgeving is het van belang om prestaties van boeren voor natuur te meten en vervolgens te waarderen en belonen op resultaat. De Biodiversiteitsmonitor is bedoeld als basisinstrumentarium voor het koppelen van verdienmodellen aan biodiversiteitsprestaties. De achtergronddata is voornamelijk afkomstig uit de Kringloopwijzer, hieruit zijn Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) afgeleid om de milieu-impact van de bedrijven inzichtelijk te krijgen. Voorbeelden van KPI's zijn, percentage blijvend grasland, kruidenrijk grasland, eiwit van eigen land, broeikas- en ammoniakemissies enz. NFW is in 2018 door het Wereld Natuurfonds benaderd, om met een groep van tien verschillende, geanonimiseerde, bedrijven in een pilot ervaringen op te doen.

Per KPI zijn er stakeholders die profijt hebben van een goede score. Het is echter niet bekend in hoeverre boeren en stakeholders bereid zijn investeringen te doen voor een bepaalde KPI. Het zou goed zijn een lijst van maatregelen samen te stellen die positieve- of negatieve invloed uitoefenen op KPI's. Daarmee kan de globale impact van maatregelen op het bedrijf inzichtelijker worden gemaakt. Daarnaast zal er een goede inschatting moeten worden gedaan van wat de gemiddelde boer aan maatregelen zou moeten treffen om (beter) te scoren op KPI's. De beloning die kan worden geschetst, zou op moeten wegen tegen de kosten die de boer zou moeten maken om hieraan te kunnen voldoen. Dat is greep een de aanbevelingen die uit de pilot naar voren kwamen.

NFW neemt deel in een vervolgpilot in samenwerking met Duurzame Zuivelketen om ook het agrarisch natuurbeheer te integreren in de Biodiversiteitsmonitor. Dit zal dan gaan om zowel gecontracteerd ANLb beheer als beheer wat boeren zelf zonder vergoeding uitvoeren (denk aan boomwalbeheer, randen voor weidevogels, erfbeplanting, nestkasten enz.)

Cijfers en activiteiten

3

Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 3 leden en kwam 16 keer bij elkaar

7

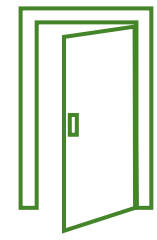
Het Algemeen Bestuur bestaat uit 6 bestuursleden, die elk hun eigen afdeling vertegenwoordigen, en 1 voorzitter. Het bestuur vergaderde 11 keer en organiseerde 2 algemene ledenvergaderingen

Wist je dat...

...de internationale belangstelling voor de werking van agrarische collectieven groot is? In 2018 zijn delegaties uit verschillende Europese landen op bezoek geweest in de Noardlike Fryske Wâlden en twee bestuursleden hebben in Cordoba in het kader van het EU project Horizon2020 uitleg gegeven over de werking van het collectieve stelsel.

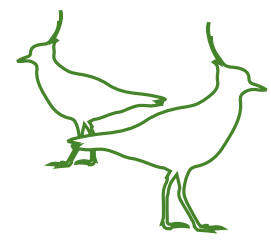

organisatie

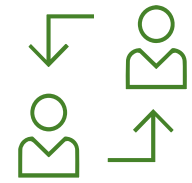
15

leden en gebiedspartners participeerden in de schouwcommissie en bezochten leden en gaven advies

16

beheerregeisseurs ondersteunden de beheerders bij het uitvoeren van weidevogelbeheer

1

wisseling van de algemeen secretaris en we namen afscheid van onze Themacoördinator Communicatie

9

bureau medewerkers en 1 medewerker ondersteunden het bureau vanuit een flexpool

3

externe projectleiders werkten structureel aan diverse projecten en communicatie

4

ambassadeurs zetten zich in om het werk van NFW te promoten. Ronnie Pander heeft zijn taak als ambassadeur na jarenlange betrokkenheid neergelegd en we konden Iris Kroes, zangeres en harpiste, als nieuwe ambassadeur verwelkomen.

Schouwcommissie

De schouwcommissie is in 2018 op allerlei vlakken ingezet. Er werd geschouwd op het huidige ANLb-beheer. De schouwcommissie heeft zich ook beziggehouden met een inventarisatie van de habitatkenmerken in het gebied en de maatregelen die voor het landschapsherstel uitgevoerd moeten worden. Om de eigen kennis uit te breiden is halverwege 2018 een avond georganiseerd waar de herkenning van planten centraal stond.

Beheerregisseurs

De beheerregisseurs weidevogels zetten zich elk jaar met hart en ziel in voor de weidevogels. De beheerregisseurs onderhouden onder andere de contacten met beheerders en overige partijen (vogelwacht, jagers) in het gebied.

In 2018 speelde predatie ook weer een grote rol in de weidevogelmozaïeken en waren de mogelijkheden om dit aan te pakken beperkt. In 2019 verwacht NFW deel te kunnen nemen aan een pilot voor onderzoek naar de steenmarter om aan te kunnen tonen dat deze soort een grote invloed heeft op het broedsucces en het aantal weidevogels.

Kennisdelen

In voorgaande jaren organiseerde de vereniging bijeenkomsten om kennis over het gebied te vergroten alleen voor haar eigen leden. In het kader van de mienskip zijn in 2018 ook bewoners en andere belangstellenden voor deze excursies uitgenodigd. Zo werd er in de Vogelweek een landschapsexcursie georganiseerd en later in het jaar was er ook nog een weidevogelexcursie.

Collectief voor particulier natuurbeheer

In 2018 is NFW gecertificeerd om ook als collectief voor particulier natuurbeheer aan de slag te kunnen. Deze keuze is gemaakt om beheerders die zowel agrarisch als particulier natuurbeheer uitvoeren optimaal te kunnen bedienen. Eind 2018 is de eerste aanvraag, voor beheerjaar 2019, aan de provincie verzonden. Drie deelnemers met in totaal ruim 75 hectare natuurbeheer voeren per 1 januari 2019 beheer uit onder organisatie van NFW.

Nationaal Landschap

De vereniging NFW brengt het unieke van het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden graag onder de aandacht van een breder publiek en laat inwoners en bezoekers meegenieten van het best bewaarde geheim van Fryslân. Dit doet NFW met verschillende projecten zoals jeugdeducatie en adoptie van het landschap. De vereniging ontvangt hiervoor jaarlijks middelen van de provincie Fryslân.

248

leerlingen namen deel aan de landschapsexcursie 'Op pad langs Dykswâlden en Singels in de Noardlike Fryske Wâlden'

6

kunstwerken WOODLandart

4

adressen voor Boer & Breakfast

Streekpad

Het Streekpad Noardlike Fryske Wâlden is in samenwerking met de landelijke stichting Wandelnet en initiatiefnemers Jaap en Anneke Jongejan in 2017 ontwikkeld. Een 165 km lange roustructuur dat een prachtige wandeling door het Nationaal Landschap mogelijk maakt en staat beschreven in een eigen wandelgids. De gemeenten Tytsjerksteradiel, Smallingerland, Dantumadiel, Kollumerland, Achtkarspelen en de provincie Fryslân leverde hieraan een financiële bijdrage. In het voorjaar van 2018 heeft weerman en NFW-ambassadeur Gerrit Hiemstra deze nieuwe trekpleister van het Nationaal Landschap feestelijk geopend.

'De Nije Miensker'

Met het project 'de Nije Miensker' heeft de vereniging in 2017 een basis gelegd om een samenhangend programma van activiteiten en voorzieningen voor de lange termijn te ontwikkelen. In 2018 is het project, dat boeren, burgers en buitenlui via kunst, cultuur, landschap en (bio)diversiteit aan elkaar verbindt verder ontwikkeld. Het project WOODLandart was een groot succes. Kunstenaars hebben samen met enthousiaste bewoners uit verschillende dorpen in Smallingerland zes kunstwerken gemaakt waardoor voorbijrijdende auto's en fietsers attent worden gemaakt op het juweel 'Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden'. De kunstwerken zijn van natuurlijk materiaal (kweekwilgen) gemaakt en/of restmateriaal van boerenbedrijven. Deze werken zijn via een extra ontwikkelde fietsroute aan elkaar verbonden. Het project krijgt in 2019 een vervolg.

In 2018 sloten vier boeren zich aan bij het project Boer & Breakfast en kreeg het plan voor de LandschapsSymfonie die in 2020 plaatsvindt steeds meer vorm. Dit geeft de kans om mensen op een andere manier in contact te laten komen met het Nationaal Landschap.

Jeugdeducatie

In 2018 hebben ruim 248 leerlingen van 10 basisscholen in het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden in september en oktober 2018 het unieke coulisselandschap verkend middels een landschapsexcursie 'Op pad langs Dykswâlden en Singels in de Noardlike Fryske Walden'. Deze excursie maakt deel uit van het project 'Takomst foar in unyk Lânskip'. In groepen trokken ze met een gids van de vereniging Noardlike Fryske Wâlden en educatief begeleiders van de natuur- en milieueducatiecentra De Klyster, Pingo & Pet en De Natuurij het boerenland in. Tijdens de veldexcursies deden ze opdrachten waarmee ze in het Nationaal Landschap verschillende planten, dieren en bomen leerden kennen.

Pilot Landschapsbiografie Smallingerland

Landschap is in beweging. We realiseren het ons niet altijd omdat veranderingen soms klein zijn of geleidelijk gaan. Toch hebben we als mens er vaak de hand in. Van generatie op generatie bewerken we het land, voegen we iets toe of halen juist iets weg. Het resultaat is het landschap van nu. De vereniging Noardlike Fryske Wâlden heeft in 2018 in samenwerking met de gemeente Smallingerland, provincie Fryslân, Landschapsbeheer Friesland en de Rijksuniversiteit Groningen een pilot landschapsbiografie in de gemeente Smallingerland uitgevoerd.

De landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het landschap zijn samenhangend in kaart (digitaal) gebracht met inbreng van kennis van vrijwilligers, overheden (gemeenten), deskundigen en wetenschappers. Deze landschapsbiografie is bedoeld als een document wat die ontstaansgeschiedenis in beeld brengt en tegelijkertijd een belangrijke bijdrage levert aan de ontwikkeling van de omgevingsvisie, de integrale visie voor de langere termijn van gemeenten en provincie. Ook is deze pilot een inspiratiebron voor de overige vier gemeenten binnen het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden om mogelijk ook aan de slag te gaan.

Wat Moai!

In 2018 is de wervingscampagne Wat Moai! Gestart met de afbeeldingen van boeren die het landschap schoonmaken op borden verspreid in het gebied. Doel van de campagne is om mensen te verleiden om Vriend van de vereniging te worden en daarvoor een bedrag te doneren. Ook online kreeg de campagne veel reacties. In 2019 krijgt deze campagne een vervolg.

Activiteiten

Om zichtbaar te zijn werkt de vereniging mee aan evenementen en activiteiten in de regio. Dit jaar sloten zij aan bij de organisatie van de Swaddekuier en openden ze tijdens Brommels! twee boerderijen.

Communicatie

- Alle leden hebben in totaal vier nieuwsbrieven ontvangen in maart, juli, september en december 2018.
- Alle beheerders hebben twee nieuwsbrieven ontvangen met specifieke info over onderhoud
- Er zijn 26 persberichten- en uitnodigingen verstuurd
- De vereniging is online te volgen via de website, Twitter, Facebook, YouTube en Instagram

“

**een jaar van intensieve
samenwerking en innovatie”**

Vooruit kijken 2019

In 2018 keken we gespannen uit naar het besluit van het Rijk over de Regio Deal Noordoost-Fryslân. Toen in november het positieve bericht kwam dat we aan de slag kunnen met de uitvoering van onze plannen voor het Fjildlab voelde dit als erkenning voor ons jarenlange werk. Samen met de regiopartners zal 2019 dan ook in het teken staan van de ontwikkeling en uitvoering van verschillende innovatieprojecten om tot nieuwe businessmodellen voor een natuurinclusieve landbouw te komen.

Daarnaast zal in 2019 ook de pilot voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) Hoe? Zo! en de kansen die de energietransitie voor onze beheerders biedt centraal staan.

Komend jaar investeren we nog meer in het delen van de kennis van ons gebied. Kennis die nodig is voor het agrarisch natuurbeheer en vooral ook de kennis over biodiversiteit en kringlooplandbouw. Daarbij zoeken we naast de excursies en bijeenkomsten naar nieuwe vormen om een zo breed mogelijk publiek te betrekken en kennis te laten maken met dit bijzondere gebied. We laten ook beleidsmakers graag zien wat de meerwaarde is van de investeringen in ons gebied en daar komt de kennis die we de afgelopen decennia met agrarisch natuurbeheer hebben opgedaan goed van pas.

We kijken uit naar een jaar van intensieve samenwerking en innovatie.

Het dagelijks bestuur van de vereniging Noardlike Frykse Wâlden:

Albert van der Ploeg, voorzitter

Wout van Vulpen, secretaris

Tom de Jong, penningmeester

In 2018 werkte NFW samen met o.a. de volgende partners:

- Alliander
- Altenburg & Wymenga
- ANNO
- BoerenNatuur
- Bond van Friese Vogelwachten
- Botanische Tuin De Kruidhof
- Energiewerkplaats
- Enerzjy Koöperaasje Westergeast
- Friese Milieufederatie
- Gemeente Achtkarspelen
- Gemeente Dantumadiel
- Gemeente Noardeast-Fryslân
- Gemeente Smallingerland
- Gemeente Tytsjerksteradiel
- Hogeschool Van Hall Larenstein
- It Fryske Gea
- Kenniswerkplaats
- Kollektivenberied Fryslân
- Landschapsbeheer Fryslân
- LTO
- Ministerie van Binnenlandse Zaken
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Natuur- en Milieu Educatie Centra
- Ondernemersfonds Dantumadiel
- Ondernemersfederatie Noordoost Fryslân
- Provincie Fryslân
- RVO
- Rijksuniversiteit Groningen
- Staatsbosbeheer
- Stichting Wandelnet
- Trynergie
- Wageningen University and Research (WUR)
- Wereldnatuurfonds
- Wetterskip Fryslân
- Wildbeheer Eenheid

Colofon

Uitgave van Vereniging Noardlike Fryske Wâlden

(0511) 745 200

www.noardlikefryskewalden.nl

Oplage 500

Tekst bestuursleden en medewerkers NFW

Vormgeving Custard.nl, Hielke Jan Ellens

Fotografie Marcel van Kammen en NFW

Buitenpost, maart 2019

